

A digitalizáció adóztatásra gyakorolt hatásai

The effects of digitalisation on taxation

Ambrus Rita Anna¹

Absztrakt

Az adóigazgatás digitalizációja az európai országok többségében, így Magyarországon is napirenden van. Ez a fejlesztés részben szükségszerű, részben pedig olyan lehetőségeket nyújt, amelyek kihasználásából származó előnyökről a kormányzat nem mondhat le. A modernizáció számos pozitív következménye közül a tanulmány egyrészt az adminisztrációs kötelezettségekre, ezen belül is elsősorban az elektronikus kapcsolattartásra helyezi a hangsúlyt, ami csökkentheti a vállalkozások adminisztrációs terheit. Rávilágít azokra az új ellenőrzési csatornákra is, amelyekkel az összegyűjtött adatok alapján éppen az adóadminisztrációs folyamatok digitalizációjára építve komoly lépéseket lehet tenni a gazdaság fehérítése és az adóbevételek növelése érdekében.

Kulcsszavak: digitalizáció, adóadminisztráció, adóbevételek

Abstract

Digitalisation in tax administration has been in the forefront of governmental policies in a large number of European countries including Hungary, as well. This development is not only necessary, but it also opens new opportunities for the state to benefit from digital transformation. Although modernization has many positive consequences, this study, first of all, focuses on the administrative obligations of companies, namely keeping contact electronically to reduce their administrative burden. Based on the collected data related to the digitalisation of the tax administration procedures, the paper also highlights the new audit methods of the tax authorities for bleaching the economy and increasing the tax revenues.

Keywords: digitalisation, tax administration, tax revenues

BEVEZETÉS

A digitalizáció mind a gazdasági, mind pedig a társadalmi folyamatokra hatást gyakorol. Az általa generált fejlődés bizonyos területeken robbanásszerű, máshol kissé lassúbb, de az informatikai eszközök beépülése a különböző iparágak termékeibe, szolgáltatásaiba, termelési és értékláncaiba megállíthatatlan és szükségszerű a versenyképesség megőrzése, illetve fokozása érdekében.

A digitalizáció egyrészt egy óriási lehetőség, másrészt pedig (különösen a szükséges informatikai ismeretek hiányában) számos nehézség forrása is, olyannyira, hogy pl. Bálint Dániel, a KPMG tanácsadója szerint a „digitális nyomás” folyamatos küzdelemre kényszeríti a gazdasági szereplőket (Lippai, 2019). A digitalizáció nemcsak új eszközök használatát jelenti, hanem az ezekkel elérhető új képességek, módszerek összességét az adatgyűjtés és adatkezelés hatékonyságának javítása érdekében. A digitalizáció tehát az információtechnológia számos új alkalmazását magában foglalja az üzleti modellekben, amelyek átalakítják a gazdaságot és a társadalmi interakciókat, új formáit generálva a fogyasztásnak (Quirós et al., 2018).

A tanulmány célja, hogy összegezze az elmúlt 5 év azon intézkedéseit, amelyeket digitalizációs „trendnek” megfelelően az adóztatáshoz kapcsolódóan vezettek be, egyrészt szélesítve az ügyintézési csatornák körét, alternatívát adva a magánszemélyeknek, illetve

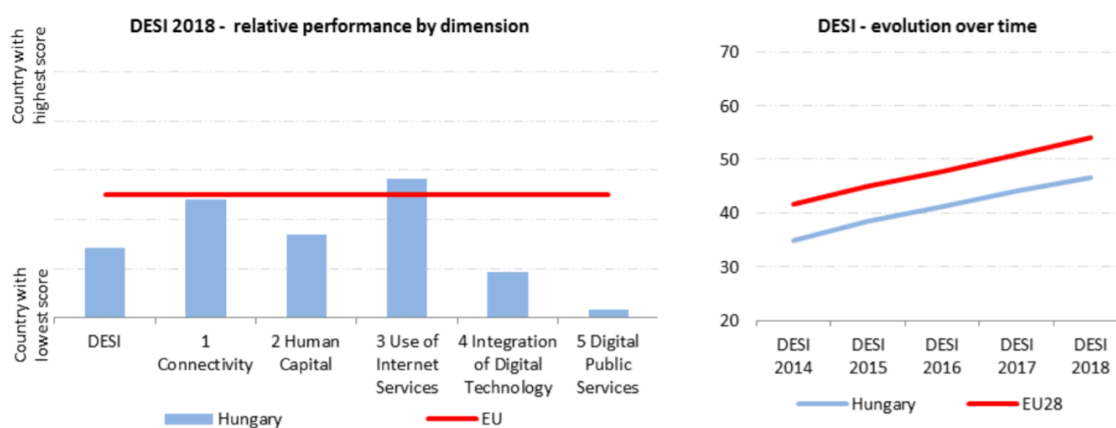
¹ Dr. Ambrus Rita Anna, egyetemi docens; Széchenyi István Egyetem, E-mail: ambrus.rita.anna@sze.hu

kötelező módszert kijelölve a vállalkozások számára, másrészt pedig kiemelve azokat, amelyek közvetlenül vagy közvetve a gazdaság kifehérítését szolgálják.

A téma aktualitását jelzi, hogy a 2017. július 1.-től december 31.-ig tartó időszakban az Európai Unió Tanácsának soros elnöki teendőit ellátó észt elnökség munkájának egyik prioritásaként a digitális társadalom fejlesztését fogalmazta meg, valamint a tagállami összefogás mellett az adórendszer kiskapuinak bezárását szorgalmazták (EU2017.ee 2017). A két terület több ponton is szorosan összefügg. A célkitűzések alapját az adja, hogy az Európai Bizottság által meghatározott DESI (Digital Economy and Society Index) mutató szerint Észtország „digitális teljesítménye” évek óta lényegesen meghaladja az uniós átlagot (European Commission, 2018). Ebben legnagyobb szerepet éppen a közigazgatás kiemelkedően magas digitalizációs szintje játszik. A közszférához kapcsolódó szolgáltatások 99 százaléka elérhető, az adóbevallásoknak pedig a 96 százaléka érkezik az adóhatósághoz elektronikusan.

Példa tehát van, Magyarország számára pedig elsődleges feladat a felzárkózás megkezdése, ugyanis a McKinsey & Company által publikált kutatás szerint hazánk a „digitális kihívók” (fejletlenek) csoportjába tartozik (Novak et al., 2018). Az összevetés alapját adó DESI mutató összetevőit, valamint a mutató változását az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI) alakulása
Figure 1 Digital Economy and Society Index (DESI)

Forrás: European Commission, 2018

A hátrány leküzdését a magyar kormányzat is fontosnak tartja. A cégek versenyképességének elősegítéséhez a közelmúltban meghirdette a Digitális Jólét Hitelprogramot (GINOP-8.2.6-18), de a gazdaság fehéritését célzó adókötelezettségek technikai feltételeinek biztosításához is kapcsolódott támogatás. Számos ingyenes, vagy támogatott képzés indul a digitális készségek fejlesztése érdekében, amelyek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz (is), hogy az elektronikus ügyintézését használni tudják az állampolgárok.

A McKinsey kutatás becslése szerint Magyarország a digitalizációban rejlő lehetőségek kihasználásával több milliárd eurós GDP növekedést érhetne el. Ennek érdekében a közszolgáltatások, ezen belül az adóigazgatás terén is számos fejlesztés kezdődött. 2018-ban elindult a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Megújulásának Stratégiai Programja, a NAV 2.0, amelynek célja, hogy 2021-re Európa egyik leghatékonyabb, integráltan működő adóhivatala legyen. Az adóalanyokkal történő kapcsolattartás módja, színvonala ugyanis lényegesen befolyásolhatja az adóhatóságról alkotott képet. A „szolgáltató” hatóság pedig az adóalanyokat partnerként kezelve a jogkövető magatartásra ösztönzést tartja legfőbb eszköznek az adóbevételek növelése érdekében.

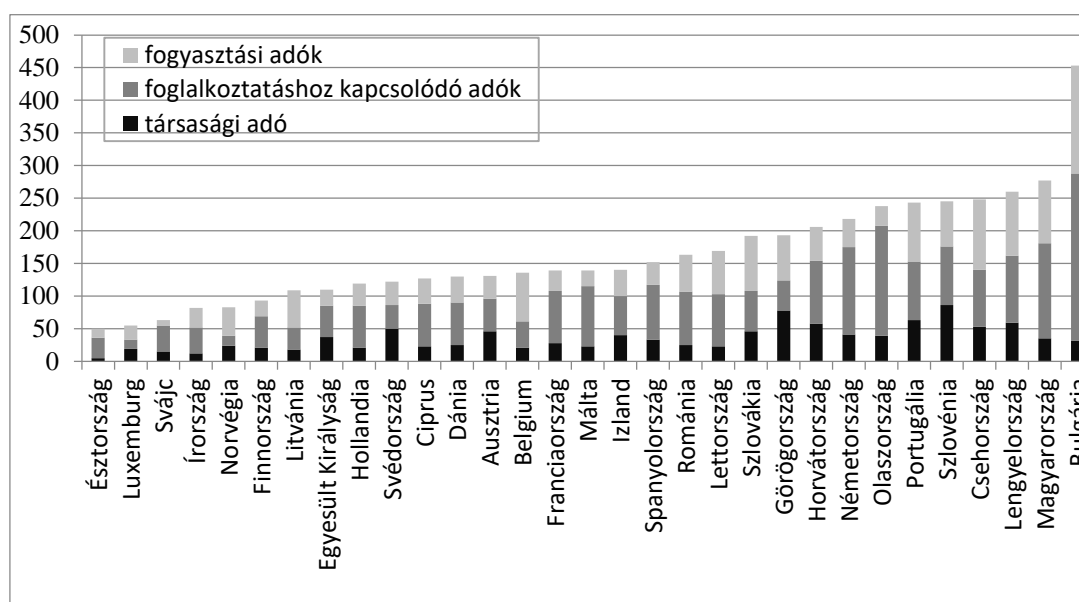
A tanulmány az adóztatási folyamatok digitalizációját két témakörre bontja. Az első fejezet az elektronikus ügyintézés kiterjesztésének főbb lépéseit mutatja be, a második pedig azokat az adózási kötelezettségeket és ezek hatásait, amelyek az ún. valós idejű információkkal hozzájárulnak a gazdaság kifehérítéséhez.

1. ELEKTRONIKUS ÜGYINTÉZÉS

A digitalizációval a papír alapú rögzítés, nyilvántartás, adattárolás és adatszolgáltatás szerepe egyre csökken, az új lehetőségek pedig optimális esetben az adminisztrációs időigény csökkenését jelentik.

A PwC által 13. alkalommal megjelentetett Paying Taxes 2018 kiadvány külön fejezetet szentel a digitális technológiák adóztatási folyamatban történő alkalmazásának, kiemelve, hogy az adópolitika érvényesülése csak megfelelően informált adóhatóság esetén lehet hatékony (PwC, 2018). A bevezetőben említettek alapján nem meglepő, hogy az adóbevallások kitöltéséhez szükséges idő is Észtországban a legrövidebb. A 2. ábra ugyan csak a 2018-as évre vonatkozó adatokat mutatja, de a hazai adórendszer értékelésekor mind a szakmai fórumok, mind az adóalanyok oldaláról évek óta megfogalmazott jogos kritika a meglehetősen hosszú adminisztrációs időigény.

2. ábra: Az adóbevallások kitöltéséhez szükséges idő (óra/év)
Figure 2 Time to comply (hours/year)

Forrás: Saját szerkesztés PwC (2018) adatai alapján

A nemzetközi összehasonlításban is magas érték részben az online számla rendszerének köszönhetően, részben pedig a személyi jövedelemadó bevallás ún. pre-filling rendszerének kiterjesztésével csökkenhet.

1.1. E-SZJA

A munkáltatóktól és kifizetőktől beérkezett adatszolgáltatások alapján a NAV adóbevallási tervezetet készít a magánszemélyek számára. A tervezetet a magánszemély kiegészítheti, módosíthatja, vagy változtatás nélkül el is fogadhatja az ügyfélkapus bejelentkezést követően. Ügyfélkapuval nem rendelkező adóalanyok papír alapon is igényelhetik az adóbevallási

tervezetet. 2017-re vonatkozóan a NAV már elkészítette a tervezetet az egyéni vállalkozók és a mezőgazdasági őstermelők rendelkezésre álló adatai alapján is, esetükben azonban a bevallási határidővel sem válik a tervezet bevallássá, mindenképpen szükség van a kiegészítésére. Az 1. táblázat összefoglalja a fejlesztésnek köszönhető főbb bevallási adatok változását, amelyből jól látszik, hogy az adóalanyok közül egyre többen élnek a pre-filling formula által nyújtott lehetőséggel. Az adóalanyok számára ugyanakkor problémát jelent(het), hogy a felület struktúrája és funkciói is eltérnek az ÁNYK rendszerben korábban megismerttől.

1. táblázat: A e-SZJA bevallási tervezetek főbb adatai
Table 1 The main figures of pre-filling e-PIT

		2017	2018	2019
NAV által elkészített adóbevallási tervezet	millió db	3,8	5,1	5,6
e-SZJA felület látogatottsága a bevallási határidőig	millió alkalom	1,7	3,2	4
Adózoói interakció nélkül bevallássá vált tervezet	millió db	1,4	2,1	2
Módosítás nélkül elfogadott tervezet	ezer db	433	840	924
Módosítást követően elfogadott tervezet	ezer db	158	310	480
Papíralapon benyújtott bevallások száma	ezer db	500	120	70

Forrás: Saját szerkesztés a NAV Évkönyvek adatai (2017, 2018) és Mérey–Asztalos (2019) alapján

1.2. ELEKTRONIKUS KAPCSOLATTARTÁS

Az elektronikus ügyintézésről szóló 2015. évi CCXXII. törvény bevezetésének elsődleges célja az adminisztratív terhek csökkentése és az ügyintézés gyorsabbá, valamint hatékonyabbá tétele volt. Ennek keretében a NAV-hoz tartozó ügyekhez kapcsolódóan az adóalanyok igénybe vehetik az elektronikus kapcsolattartási szolgáltatásokat, amelyek jelentősen lerövidíthetik az ügyintézési időt. A lehetőség a természetes személyek számára is adott, az adóköteles tevékenységet végző adóalanyok számára viszont kötelező.

2018-ban már közel félmillió vállalkozás lépett be a Cégeknapun. Az egyéni vállalkozók vagy az általuk meghatalmazott képviselők továbbra is használhatják a saját Központi Ügyfél-regisztrációs Nyilvántartás (KÜNY) tárhelyüket (kivéve, ha a meghatalmazott vállalkozás egyébként cégkapu használatára kötelezett). A 2019. január 1-jétől módosuló szabályokat az adóhatóság részletesen ismerteti a honlapján (erre szükség is van, hiszen a különböző csoportba tartozó ügyfelek számára más-más előírás vonatkozik), valamint külön tájékoztatóban foglalja össze a képviseletre vonatkozó rendelkezéseket.

Adatvédelmi okok miatt indokolt biztonsági intézkedések és egyéb előírások azonban nehézkessé, bonyolulttá teszik a rendszer átláthatóságát, használatát. Gyakori probléma, hogy azok az egyéni vállalkozók vagy mezőgazdasági őstermelők is könyvelő (képviselő) szolgáltatását kell, hogy igénybe vegyék, akik a bevételi nyilvántartás vezetésével évközben megbirkóznak. Ha rendszeresen nem figyeli a tárhelyét, az is előfordulhat, hogy nem, vagy csak késve értesül pl. az ellenőrzésre való felhívásról. A kommunikációs csatorna alkalmazása során sajnos az is előfordul, hogy nem az illetékes (meghatalmazotti) cégkapura érkezik az üzenet, így éppen az adatvédelmi előírásokon esik csorba (Kocsis, 2019).

Az adóalanyok számára nagy segítség lenne, ha egyetlen, valóban áttekinthető felületről el lehetne érni az összes kormányzati ügyintézéshez kapcsolódó oldalt (jelenleg a magyarorszag.hu-n lévő ABC alapján történő keresés meglehetősen körülményes).

Nagyon hasznos az „e-papír” szolgáltatás oldala is, de szükség lenne még néhány korrekcióra ahhoz, hogy a funkcióját tökéletesen ellássa (és ne fordulhasson elő, hogy 20 nap alatt sem érkezik meg a feltöltött dokumentum a címzett hivatalhoz). Az ügyintézési időt rövidítené az is, ha az egyéni vállalkozó a tevékenység megkezdésének bejelentésével egyidejűleg megküldhetné a szakképzettségét és a székhelyhasználatot igazoló

dokumentumokat. A jelenlegi protokoll szerint ugyanis erre másfél hónappal később, az adóhatóságtól kapott adóellenőrzésre felszólító levél kézhezvételét követően kerül sor.

2019-től jelentősen bővült az önkormányzatok felé elektronikusan teljesíthető/teljesítendő kötelezettségek köre, valamint az ún. egyablakos rendszer keretében bizonyos adatokat a NAV továbbít az önkormányzatok felé (Antretter, 2019).

1.3. EGYÉB FEJLESZTÉSEK

Az előző alfejezetekben kiemelteken túl a NAV szolgáltatói jellegének erősítése érdekében is számos fejlesztés történt. Ezek közé tartozik például az Online Nyomtatványkitöltő Alkalmazás (ONYA), amelyen keresztül folyamatosan bővülő ügytípusban van lehetősége az adóalanyoknak intézkedni (adószám igénylése, adatváltozás bejelentése, egészségügyi szolgáltatási járulékfizetési kötelezettséggel kapcsolatos bejelentés, környezetvédelmi termékdíj-kötelezettség bejelentése és a jövedéki adóbevallások). A webes felületen azonnali visszajelzést kap az ügyfél az űrlap kitöltés során (Ács, 2019).

Szintén az ügyintézés egyszerűsítését segíti a NAV Online Számlázó programja, amellyel kiváltható a kézi számlatömbök használata. A program segítségével kiállított számlákról az adatszolgáltatás a NAV felé automatikus, de természetesen nemcsak azok az adóalanyok használhatják, akik számára a törvény az adatszolgáltatási kötelezettséget előírja (részletesen a következő fejezetben).

A NAV honlapján elérhető adatbázisok, a cégjegyzék, illetve az egyéni vállalkozói nyilvántartás alapján a potenciális, vagy meglévő üzleti partner tevékenységéről számos hasznos információ megtalálható. 2019 nyarán történt utolsó frissítést követően a nyilvános adatbázis már több, mint 180 ezer egyéni vállalkozás bevételi és jövedelmi adatait, valamint adófizetési kötelezettségét tartalmazza (a kisadózó vállalkozások tételes adója alá bejelentkezett vállalkozások esetén csak a 12 millió forintos bevételi küszöböt meghaladó bevételt és annak adóját). A lekérdezéshez csak az adóalany adószámának első nyolc számjegye szükséges. Az üzleti partnerek számára fontos információ a NAV ügyfélminősítési rendszere alapján készített adatbázis is, amelyből az adószám ismeretében rákereshetünk az adóalanyra például a megbízható adózók, vagy a be nem jelentett foglalkoztatottat alkalmazó vállalkozások között.

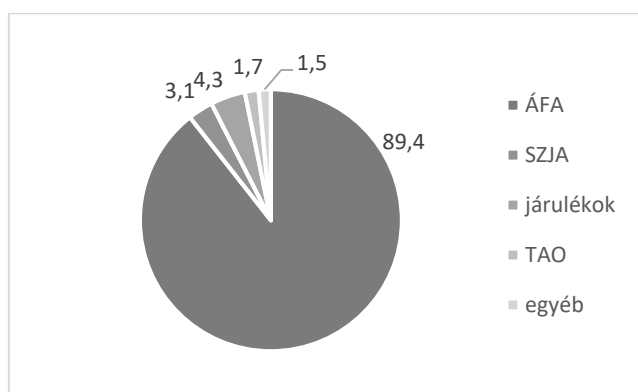
2. A GAZDASÁG FEHÉRÍTÉSÉT CÉLZÓ INTÉZKEDÉSEK

Az adóbevételek szerkezetét tekintve Európában Svédország és Horvátország mögött hazánkban a harmadik legmagasabb a fogyasztási adókból származó bevételek aránya, ezért az adórés csökkentése ehhez az adónemhez fűződően kiemelten fontos. Ráadásul, a NAV ellenőrzési tapasztalatai alapján az adóelkerüléssel leginkább érintett adónem is az ÁFA, a feltárt jogsértések mintegy 90 százaléka kapcsolódik hozzá (3. ábra).

A NAV által kezdeményezett ellenőrzések jelentős része az ún. valós idejű adatszolgáltatások alapján történő kockázatelemzéshez kapcsolódik (Papp, 2019). A „kiszűrt” adatok bázisán indított ellenőrzés pedig az esetek többségében adóhiány megállapításával zárul. Természetesen a megcélzott és ellenőrzés alá vont terület mellett a legtöbb esetben további mulasztásokra is fény derül(t), így az eltitkolt jövedelemadó-alap, az igazolatlan eredetű áru, vagy a be nem jelentett munkavállaló után is fizetési kötelezettség keletkezik.

A valós idejű adatszolgáltatások körét tekintve az első nagy horderejű intézkedés az online pénztárgépek üzembe helyezésének kötelezettsége volt 2014-ben, folyamatosan bővítve az érintett tevékenységek körét, amelyet az EKÁER rendszer bevezetése követett.

3. ábra: A megállapítások aránya a 2018-ban lefolytatott ellenőrzések során, %
Figure 3 The ratio of audit findings in 2018, %

Forrás: NAV évkönyv, 2019

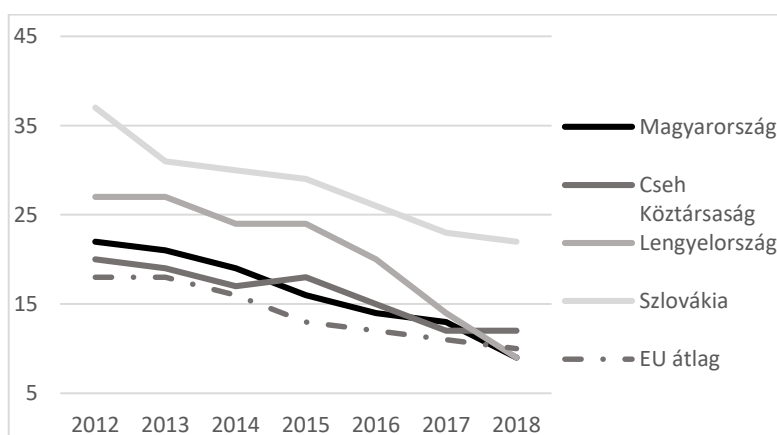
2.1. ONLINE PÉNZTÁRGÉP

A számlaadási szabályokat az ÁFA törvény X. fejezete tartalmazza, felsorolva azokat az eseteket is, amikor az adóalany mentesül a számlaadási kötelezettség alól és ismerteti a számla helyett kiállítható/kiállítandó bizonylatok körét is. Az online pénztárgéppel teljesítendő nyugtaadás a vállalkozások jelentős részét érzékenyen érintette (és elsősorban nem az üzembehelyezett eszközökhöz kapcsolódó kiadások miatt). Az 50/2013. (XI. 15.) NGM rendelet felsorolja mindazokat a tevékenységeket, amelyek folytatásakor a bevételeket online pénztárgéppel kell rögzíteni. Ide tartoznak például a kiskereskedelmi, a vendéglátási és a szálláshely-szolgáltatási egységek, a gyógyszertárak, a járműjavító- és karbantartó műhelyek, a kölcsönzést, mosást vagy vegytisztítást végzők, valamint a taxisok és a pénzváltók is.

Amennyiben az adóalany gépi nyugta helyett számlát bocsát ki, akkor ezzel kapcsolatban keletkezik adatszolgáltatási kötelezettsége, azaz a kibocsátott számla keltét, sorszámát, a vevő nevét és címét, valamint az adóval növelt ellenértéket a tárgyhónapot követő hónap 15. napjáig meg kell küldeni az állami adóhatóságnak.

A NAV által közzétett adatok alapján 2018-ban már 213 ezer online pénztárgépből naponta átlagosan 10 millió nyugta adatai érkeztek be az adóhivatalhoz, amelyek alapján az érintett szektorok éves összesített forgalma meghaladta a 11 milliárd forintot, minden bizonnyal jelentős mértékben hozzájárulva az ÁFA-rés csökkentéséhez (4. ábra).

4. ábra: Az ÁFA-rés alakulása a visegrádi országokban 2012 és 2018 között, %
Figure 4 VAT gap in V4 countries between 2012 and 2018, %

Forrás: Saját szerkesztés CASE (2018 és 2019) alapján

A NAV-hoz beérkező információk egyrészt az ellenőrzésre történő kiválasztást segítik, másrészt pedig az adótartozással rendelkező adóalany pénztáradatai azt is jelzik, mikor lehet hatékony a végrehajtás.

2.2. ELEKTRONIKUS KÖZÚTI ÁRUFORGALOM ELLENŐRZŐ RENDSZER

A 2015-től bevezetett rendelkezés legfontosabb célja az áruforgalom átláthatósága – ahogy az elnevezésben is szerepel: ellenőrzése – amellyel erősödhet a jogkövető piaci szereplők pozíciója az adóelkerülőkkel szemben. Az adóhivatal így valós időben képes ellenőrizni az áruforgalmat, hiszen a HU-GO (e-útdíj) rendszerhez tartozó kamera segítségével a jármű útvonala, a leolvasott rendszám alapján pedig az EKÁER-ben rögzített rakománya is pontosan követhető. Az EKÁER rendszerben már közel 90 ezer adózó regisztrált, akik 2015 és 2018 között mintegy 13 millió bejelentést tettek évente (NAV évkönyv, 2018).

Fontos kiemelni, hogy az EKAER nemcsak a belföldi áruforgalom, hanem az Európai Unió más tagállamából Magyarországra érkező és a Magyarországról az EU más tagállamába irányuló szállítás ellenőrzésére is szolgál. A magyar gyakorlat alapján a környező országok közül többen is hasonló rendszer bevezetését tervezik (például a Szlovák Adóhatóság), míg a lengyel SENT rendszer már 2017. május 1-jén hatályba is lépett.

2018-ban a Nemzeti Tengelysúlymérő Rendszer bevezetése ugyan elsődlegesen a túlterhelt járművek kiszűrését célozta meg, de az EKAER adatokkal összevetve tovább szélesíti az adóellenőrzések során felhasználható információk körét is (Köcsky, 2019).

A tapasztalatok alapján a NAV a rendszer továbbfejlesztése mellett döntött, további kapcsolódó funkciók kiépítésével és kötelezettségek bevezetésével. Szabó Károly pénzügyőr vezérőrnagy 2017. novemberi előadásán (Szabó, 2017) ismertette az EKSZMO fogalmát (Elektronikus Közúti Szállítási és Menetlevél Okmány). A vasúti szállítmányok valós időben történő követése érdekében tervek készültek a rendszer kiterjesztésére is elektronikus vasúti áruforgalom-ellenőrző rendszer (EVÁER) néven (Szűcs, 2016).

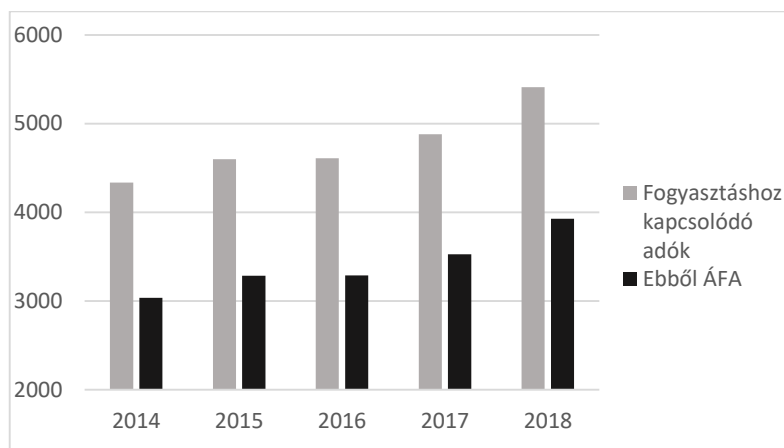
2.3. ONLINE SZÁMLA KIÁLLÍTÁS/TOVÁBBÍTÁS

A 2018. július 1-től bevezetett kötelezettséghez kapcsolódóan az online számlázóprogram használatával a NAV azonnal, a hagyományos módon kiállított számlák tartalmáról pedig legkésőbb 5 napon belül értesül, ha az áfa összege eléri a 100 ezer forintot; azonban, ha az áfa összege eléri az 500 ezer forintot, 24 órán belül fel kell tölteni a számla adatait az online felületen.

A rendelkezés előzményeként szolgált az áfa bevallás mellékletében kötelezően rögzítendő számlaadatok köre a számlán feltüntetett áfa összegének függvényében (2 millió forintról 1 millió forintra, majd 2017-től 100 ezer forintra csökkent), vagyis a 100 ezer forint áfát tartalmazó számlákról 2018. július 1. előtt is tájékoztatást kap(hat)ott az adóhivatal, az új kötelezettséggel viszont nem az áfa bevallás részeként, hanem ún. valós-idejű adatszolgáltatás keretében történik mindez. Az online számlázóprogramot használó adóalanyok adminisztrációs kötelezettsége csökken, a számla befogadójának pedig lehetősége van az online számla rendszeréből a 100 ezer forint áfát meghaladó számlák adatait lekérdezni, ellenőrizve az üzleti partnerek megbízhatóságát.

Az online számlázás bevezetésével jelentősen növekedtek az általános forgalmi adóból származó bevételek (5. ábra). A NAV tájékoztatója szerint több mint 334 ezer adózó 41 millió számlájának adata érkezett be az online számla rendszeren keresztül az adatszolgáltatás bevezetésétől számított 11 hónap alatt. Az összesített információk alapján mintegy félezer adóellenőrzés indult, melyek során 2,5 milliárd forint nettó adókülönbözetet tártak fel (NAV, 2019).

5. ábra: ÁFA bevételek alakulása 2014 és 2018 között, Mrd Ft
Figure 5 VAT revenues between 2014 and 2018, billion HUF

Forrás: saját szerkesztés KSH (2019) alapján

A 4. és 5. ábra adatainak összevetéséhez azt meg kell jegyezni, hogy a vizsgált időszak alatt több termékre, illetve szolgáltatásra vonatkozóan csökkent az áfa mértéke, így az adóbevételek esetében az adórés csökkenése ellenére is csak lassú növekedés figyelhető meg 2016-ig. 2017-től kezdődően azonban az intézkedések hatása még erőteljesebbé vált, amelynek köszönhetően a becslések szerint már 4–5 százalékkal „fehérítették” a gazdaságot a 2018-as év végéig.

2.4. ÉTEL- ÉS ITALAUTOMATÁK FORGALMÁNAK FELÜGYELETE

2018. július 1-től csak az online adattovábbításra alkalmas adóügyi felügyeleti egységgel (AFE) ellátott automaták üzemeltetésére van lehetőség, amelyek – az online pénztárgépekhez hasonlóan – elektronikusan küldik az adatokat a NAV-nak (5/2018. (VI.28) PM rendelet). A vállalkozásoknak a Magyar Postával kell(ett) szerződniek az online egységek beszerelésére, üzemeltetésére és szervizelésére. 2018. december 31-ig 910 vállalkozás 30 816 db automatájához igényelt üzembehelyezési kódot (NAV évkönyv, 2018). Az automaták forgalmáról az adóhatóságnak korábban alig volt információja. A kapcsolódó többletterhek, valamint a „fehérítő” hatás miatt nagyjából harmadával csökkent a korábban üzemeltett automaták száma, jellemzően az alacsonyabb árréssel működtethető helyeken (Balla, 2018). Az EKÁER-hez hasonlóan az automaták adóhivatali bekötése is példaértékű az Európai Unióban.

3. ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK

A tanulmány célja azoknak a fejlesztéseknek az értékelése, amelyek az adóztatási folyamatok digitalizációjához kapcsolódnak a hatékonyabb ügyintézés és a gazdaság fehérítése érdekében. A jogszabályi feltételek változásának áttekintését követően a bevallási adatokból készített statisztikák alapján a vállalkozások adókötelezettségeit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az adófizetési kötelezettség mellett gyakran legalább akkora terhet jelent az adóadminisztrációs kötelezettség teljesítése. A digitalizációval ez utóbbi egyszerűsödhet, különösen, ha nem új előírások és további adatszolgáltatási kötelezettség kapcsolódik hozzá, hanem például a bizonylatok kiállításával automatikusan teljesül az adatszolgáltatás is.

Az elektronikusan továbbított adatokkal nemcsak az adóalanyok, hanem a központi nyilvántartások oldaláról a kormányzat költsége is csökken, hiszen rövidül az adatok feldolgozásához, kezeléséhez, valamint a hibák kijavításához szükséges idő is. Másrészt viszont a különböző forrásból érkező adatszolgáltatásokból, illetve bevallásokból származó adatok

összevezetésével a gazdasági folyamatok ellenőrzése is egyszerűbbé és hatékonyabbá válik. Ez utóbbit támasztja alá az adóhatóság jelenlegi ellenőrzési gyakorlata, hiszen az ellenőrzésre történő kiválasztást jellemzően az adott adóalanyról beérkezett és összevetett információk „generálják”.

A valós idejű adatok alapján történő azonnali ellenőrzés szűkíti az adóelkerülés lehetőségét is. Az adóbevallások és egyéb információk alapján összeállított nyilvános adatbázis pedig hozzájárulhat a jogkövető magatartást tanúsító tisztességes adózók versenyelőnyének növekedéséhez.

A gazdaság fehéritése érdekében hozott intézkedések hatását elsődlegesen a növekvő áfabevételek mutatják, de a forgalmi adóhoz már bevallott bevétel a vállalkozás jövedelmének megállapításánál is szerepel, így a – korábinál minden valószínűség szerint – magasabb adóalaphoz több jövedelemadó fizetési kötelezettség is kapcsolódik, akár a társas, akár az egyéni vállalkozások vonatkozásában.

Az egyes intézkedések bevezetésekor az alkalmazás során fellépő hibák, problémák kiküszöbölését követően szükség van a rendszerek fejlesztésére is. A témához kapcsolódó további kutatási tervzet részben éppen ennek alátámasztását szolgálja. A modernizálás címszó alatt megújuló ügyintézési módszerek használata – elsősorban digitális ismeretek hiánya miatt – az adóalanyok egy része számára ugyanis nehézségekbe ütközhet. Elsősorban rájuk gondolva, de az Y és a Z generáció számára is nyilvánvaló előnyökkel járna egy egyszerűbb, áttekinthetőbb felület kezelése, a „haladó” felhasználók pedig minden bizonnyal preferálnák a funkciók számának növelését és az adatkezelési biztonság fokozását (akár a jelenlegi kétlépcsős azonosítás redukálása mellett).

A NAV nem titkolt célja az információtechnológiai eszközök használatának további bővítése, amelyek egy része az adózási fegyelmet erősíti, másik része pedig az ellenőrzések hatékonyságát segíti elő. Az arányosabb közteherviselés megteremti a lehetőségét az adómérséklésnek, így az elektronikus ügyintézés az adórendszer egyszerűsítésével kiegészítve egy valóban modern adózási környezetet eredményezhet.

IRODALOMJEGYZÉK

- Antretter E. (2019) *Iparüzési adó: könnyebben intézheti ügyeit az önkormányzatoknál*, Niveus Consulting Group, Budapest.
https://adozona.hu/helyi_ado/Iparuzesi_ado_konyebben_intezheti_ugyeit_a_1SFB4Z
 Letöltve: 2019. 09.06.
- Ács I. (2019) Adat- és változásbejelentés az új Online Nyomtatványkitöltő Alkalmazással. *Adóvilág*, 3, 21–28.
- Balla Gy. (2018) *Mélyütést kapott az étel- és italautomata-piac, sok gép leállt attól, hogy bekötötték a NAV-hoz.* HVG, Budapest.
https://hvg.hu/gazdasag/20180710_Csod_az_etel_es_italautomataknal_sorban_halnak_e_l_fagynak_le_mennek_tonkre Letöltve: 2018.12.16.
- CASE (2018) *Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2018 Final Report.* CASE, Warsaw.
https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/2018_vat_gap_report_en.pdf
 Letöltve: 2018. 12. 16.
- CASE (2019) *Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2019 Final Report.* Warsaw. https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-gap-full-report-2019_en.pdf Letöltve: 2018. 12. 16.
- European Commission (2018) *Digital Economy and Society Index (DESI) 2018. Country Report Hungary.* Brussels.

- http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-20/hu-desi_2018-country-profile_eng_B4406CA5-96ED-7301-4ADE21CA97CA133A_52227.pdf Letöltve: 2018. 12. 28.
- EU2017.EE (2017) *Programme of the Estonian Presidency of the Council of the European Union. 1 July 2017 – 31 December 2017.* Európai Tanács. https://www.eu2017.ee/sites/default/files/2017-06/EU2017EE%20Programme_0.pdf Letöltve: 2018. 10. 22.
- Kocsis Z. (2019) *Volt egyszer egy meghatalmazott – cégkapus átállás zökkenőkkel*, Dr. Szeiler & Partners Könyvelő és Adótanácsadó Iroda, Budapest. https://adozona.hu/2019_es_valtozasok/Volt_egyszer_egy_meghatalmazott_cegkapus_a_4K8NCN Letöltve: 2019. 07. 05.
- Köcsky R. (2019) EKÁER tapasztalatok az utólagos ellenőrzési szakterület szemével. *Adóvilág*, 4, 40–44.
- Lippai R. (2019) *Hogyan lehetnének a vállalatok a digitalizáció bajnokai?* Interjú Bálint Dániellel, a KPMG tanácsadójával. <https://www.digitalhungary.hu/interjuk/Hogyan-lehetnek-a-vallalatok-a-digitalizacio-bajnokai/8483/> Letöltve: 2019. 12. 10.
- Mérey Á. J.–Asztalos Zs. (2019) e-SZJA gyorsjelentés. *Adóvilág*, 6, 2–4.
- NAV (2019) *Ahol az adatok rendben vannak, ott nincs ellenőrzés*, NAV. https://www.nav.gov.hu/nav/sajtoszoba/hirek/Ahol_az_adatok_rendbe20190603.html Letöltve: 2019. 07. 05.
- Novak, J.–Purta, M.–Marciniak, T.–Ignatowicz, K.–Rozenbaum, K.–Yearwood, K. (2018) *The rise of Digital Challengers – How digitization can become the next growth engine for Central and Eastern Europe.* McKinsey & Company, McKinsey Digital & Analytics. https://www.mckinsey.com/hu/~/_media/mckinsey/featured%20insights/europe/the%20rise%20of%20digital%20challengers%20in%20hungary/rise-of-digital-challengers-perspective-on-hungary.ashx Letöltve: 2018. 12. 16.
- Papp Zs. (2019) Élesíti csodafegyvereit az adóhivatal, *Világ gazdaság*, 2019. 03. 12. <https://www.vg.hu/gazdasag/adozas/elesiti-csodafegyvereit-az-adohivatal-2-1404379/> Letöltve: 2019. 05. 16.
- PwC (2018) *Paying Taxes 2018.* PwC. https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf Letöltve: 2018. 12. 02.
- Quirós, G.–Reinsdorf, M.–STA Group of IMF (2018) *Measuring the digital economy.* International Monetary Fund, Washington, D.C. <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2018/04/03/022818-measuring-the-digital-economy> Letöltve: 2019. 12. 10.
- Szabó K. (2017) *Az EKÁER rendszer működési tapasztalatai, továbbfejlesztési irányai és az EKSZMO.* <https://www.slideshare.net/CsillaPataki/szab-kroly-az-eker-rendszer-mkdsi-tapasztalatai-tovbbfejlesztisi-irnyai-s-az-ekszmo> Letöltve: 2018.12.28.
- Szűcs A. (2016) *Az EKÁER gyakorlati tapasztalatai - Egy új magyar csodafegyver alkalmazása az adócsalások visszaszorítása érdekében*, 2016. november 18. <https://arsboni.hu/az-ekaer-gyakorlati-tapasztalatai/> Letöltve: 2018. 12. 19.

Internetes források:

KSH oldaláról: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qse006h.html
 NAV oldaláról évkönyvek: <https://www.nav.gov.hu/nav/kiadvanyok/evkonyvek>

Jogszabályok:

2007. évi CXXVII. törvény az Általános forgalmi adóról

48/2013. (XI. 15.) NGM rendeletet a pénztárgépek műszaki követelményeiről, a nyugtakibocsátásra szolgáló pénztárgépek forgalmazásáról, használatáról és szervizeléséről, valamint a pénztárgéppel rögzített adatok adóhatóság felé történő szolgáltatásáról, valamint az ezt módosító 9/2016. (III. 25.) NGM rendelet

5/2015. (II. 27.) NGM rendelet az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer működéséről

2015. évi CCXXII. törvény az elektronikus ügyintézésről szóló

451/2016. (XII.19.) Korm. rendelet az elektronikus ügyintézés részletes szabályairól

31/2016. (IX. 2.) NGM rendelet az élelmiszer-értékesítést kezelőszemélyzet nélkül végző automaták műszaki követelményeiről, az automaták üzemeltetéséről és szervizeléséről, valamint az automatákban rögzített adatoknak az állami adó- és vámhatóság felé történő szolgáltatásáról

2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről

2017. évi CLI. törvény az adóigazgatási rendtartásról

2017. évi CLIII. törvény az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról

465/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet az adóigazgatási eljárás részletszabályairól

5/2018. (VI.28) PM rendelet az élelmiszer-értékesítést kezelőszemélyzet nélkül végző automaták műszaki követelményeiről, az automaták üzemeltetéséről és szervizeléséről, valamint az automatákban rögzített adatoknak az állami adó- és vámhatóság felé történő szolgáltatásáról szóló 31/2016. (IX. 2.) NGM rendelet és az élelmiszer-értékesítést kezelőszemélyzet nélkül végző automataberendezések üzemeltetői számára az Automata Felügyeleti Egység beszerzéséhez nyújtandó támogatásról szóló 20/2017. (VII. 31.) NGM rendelet módosításáról